

تحلیل نابرابری فضایی در مناطق شهری با استفاده از مدل تاپسیس^۱ (نمونه موردی: منطقه ۱۸ شهرداری تهران)

نیما سید موسوی باروق^۱، عباس شیعه^۲*

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری، گروه شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲- استادیار دانشکده عمران، معماری و هنر، گروه شهرسازی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

*نویسنده مسئول (a-shieh@srbiau.ac.ir)

چکیده

رشد نامتوازن و ناهمگون کلان شهرها در طی سال‌های اخیر باعث شده است که ایجاد فرصت‌های برابر برای دسترسی به انواع خدمات شهری برای شهروندان تا حد زیادی کاهش یابد و موجب بروز نابرابری فضایی در سطح مناطق شهری شود. نابرابری فضایی شهری منجر به بروز پدیده‌های "افت شهری" به‌عنوان سطوح بالای شاخص‌هایی چون بیکاری، فقر و آلودگی محیطی و "فقر شهری" به‌عنوان پدیده‌ای چند بعدی شامل مجموعه‌ای از محرومیت‌ها، از جمله عدم دسترسی به فرصت‌های اشتغال، مسکن و زیرساخت‌های مناسب، شده است. هدف این پژوهش بررسی و شناسایی مؤلفه‌های نابرابری فضایی در دو بعد عینی و ذهنی و تحلیل و سنجش این مؤلفه‌ها در مناطق شهری است. روش تحقیق در پژوهش حاضر به‌صورت توصیفی-تحلیلی و بر حسب هدف کاربردی هست. به‌منظور تحلیل مؤلفه‌های نابرابری فضایی در دو بعد عینی و ذهنی و رتبه‌بندی نواحی منطقه ۱۸ شهرداری تهران از روش تاپسیس استفاده شده است. نتایج حاصل از این پژوهش بیانگر این موضوع است که هر پنج ناحیه منطقه ۱۸ شهرداری تهران دچار نابرابری فضایی‌اند و بر اساس مدل تاپسیس به این نتیجه رسیدیم که در سطح هر ۵ ناحیه نیازمند مداخله در راستای کاهش نابرابری فضایی با تکیه بر ابعاد اجتماعی-اقتصادی رهیافت تجدید حیات شهری با در نظر گرفتن فرهنگ و ساختار غالب بومی منطقه هستیم. اما در بین خود نواحی برحسب امتیاز کسب شده ناحیه ۱ و ۲ با اولویت بیشتری می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: نابرابری فضایی، افت شهری، فقر شهری، تجدید حیات شهری، ارزیابی چند معیاره، منطقه ۱۸ تهران

۱- مقدمه

رشد نامتوازن و ناهمگون کلان شهرها در طی سال‌های اخیر و روندهای نامناسب توسعه، ناشی از مهاجرت‌های بی‌رویه، رشد بالای جمعیت، فقدان انسجام اجتماعی و عدم توازن الگوهای اقتصادی-اجتماعی باعث شده است که ایجاد فرصت‌های برابر برای دسترسی به انواع خدمات شهری برای شهروندان تا حد زیادی کاهش یابد و موجب بروز نابرابری فضایی در سطح مناطق شهری شود.

^۱مقاله حاضر برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد "نیما سید موسوی باروق" با راهنمایی "دکتر عباس شیعه" می‌باشد که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران با عنوان "تدوین ملاحظات کاهش نابرابری فضایی منطقه ۱۸ تهران با تاکید بر ابعاد اجتماعی اقتصادی رهیافت تجدید حیات شهری" انجام شده است.